

Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği

Yusuf Sayın¹,

Ahmet Usanmaz²,

Fırat Aslangiri³

¹Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Karaman

²Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Karaman

³Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Karaman

Özet

Bir toplum içinde bir arada yaşayan insanların sosyal olarak ideal olana ulaşmasının ve bu bağlamda gerekli çabayı göstermesinin önünde en büyük engel olarak toplumsal ve kültürel bağlamda edinilen ve öğrenilen bir davranış biçimi olan şiddet olgusu görülmektedir. Çalışmanın konu alanı itibarıyla; küreselleşme ile birlikte boyutları her geçen gün daha da belirgin hale gelmeye başlayan şiddet olgusu, bir bireyin ya da grubun, bir başka bireye veya gruba mikro ve makro düzeyde fiziksel güç kullanmaya dönük davranışı olarak tezahür etmektedir. Çalışma ile ortaya çıkan temel sonuç ise; toplumsal ve kültürel bağlamda edinilen bir davranış olan şiddet, genel olarak geri kalmış ya da az gelişmiş toplumların sergilediği "hastalıklı" motivasyonlar olarak tecrübe ettiği ve günümüzde sonuç ve etkilerini çok derinden hissettiren göç hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Çalışmanın amacı; küresel bir sorun olarak ön-varsayımda bulunarak göç meselesini Suriye göçü özelinde bir sorun olarak ele almak ve Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler örneğinde bir davranış olarak ortaya çıkan şiddet eğiliminin sonuçlarını irdelemektir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Küresel Göç, Toplumsal Şiddet, Uzlaşma Kültürü

The Fact of International Immigration and Leading Effects: The Example of Syrian Migration

Abstract

The fact of violence appears to be the greatest obstacle for people who live together in a society to reach the being social, and in this context, to show the necessary effort as a form of behavior what is obtained and learned socially and culturally. As to the subject area of the work; the fact of violence of which dimensions start to become more and more evident with globalization manifests as a behavior of a person or group toward using physical force for another individual or group at micro and macro level. The main result of the study is that violence, an obtained behavior in context of social and cultural, is exhibited as "diseased motivations" which are showed generally by underdeveloped or underdeveloped societies, and as a result of immigration movements that make oneself feel its results and effects in a very deeply manner today. The purpose of study is to deal with the issue of immigration as a problem, with presupposition that it is a global problem, in special for Syrian immigration, and to examine the results of behavioral tendency which occurs as a behavior in the example of Syrian immigrants who live in Turkey.

Keywords: Immigration, International Immigration, Social Violence, Peaceful Culture

1. Giriş

Kolektif ve bütüncül bir olgu olması sebebiyle de şiddet mefhumu, efradına cami bir bakış açısını hak etmektedir. Yalnızlık, ait ol(a)mama, kendini güçsüz hissetme, güvensizlik, kendisiyle ilgilenmediğini düşünme, bir arada yaşay(a)mama, barış ve uzlaşma kültürünü tesis edememe gibi etmenlerle birey ve toplum şiddete ve şiddet eylemlerine yönelmekte, bir tür dışavurum olan bu durum ise toplumsal sistemin sarsılmasına ve çözülmeye uğramasına yol açmak iken günden güne hayatımızı daha da karmaşık ve içinden çıkılmaz bir hale sokmaktadır. Bu durumun oluşmasında şüphesiz ki siyasi, ekonomik, askeri, toplumsal ve kültürel bazı sebeplerin etkisiyle ortaya çıkan göç ve bu olgunun hareketliliği içinde bulunan bireyin ve toplumun, kendisini göçe zorlayan sebeplerin tesiriyle şiddet davranışını göstermeye yönelmesidir. Bu durum ise her geçen gün, barışa ve huzura olan özlemimizi daha da artırmaktadır. Bu özleme ulaşmada başta güvenlik güçleri olmak üzere, toplumun her ferdine ve kesimine düşen insani ve toplumsal görevler bulunmaktadır. Göç hareketliliği, genellikle kırdan kente yönelik bir hareketlilik olarak tecrübe ederken, günümüzde

Suriye göç hareketliliğinde de görüldüğü gibi, ekonomik olarak bir geri kalmışlık olarak görülebilecek kırdan (Suriye), daha müreffeh ve iş ve istihdam olanaklarının daha iyi olduğu kente (Türkiye) doğru bir akışkanlık söz konusudur. Bu durum aynı şekilde mülteci kamplarından şehir yaşamına geçişkenliğe de referans vermektedir. Çalışmanın çerçevesi; küresel göç hareketliliğinin etkisiyle ortaya çıkan şiddet davranışlarına yönelik bir çözüm önerisi olarak uluslararası ilişkiler teorileri arasında yer alan ve Avrupa Birliği bütünleşmesini açıklamak için anahtar olarak ele alınan bütünleşme kuramı olacaktır. Bu çalışmada entegrasyon teorisinin, göç ve bağlı olarak ortaya çıkan şiddet sorununa yönelik bir çözüm yöntemi olarak düşünülebileceği görülmektedir.

Çalışmanın ilk bölümünde göç olgusu tanımlanarak göçün çeşitlerine değinilecektir. Göçün çeşitleri arasında yer alan uluslararası/küresel göç hareketliliğine teorik ve pratik olarak değinilerek, Türkiye'de yaşanan Suriye göçü meselesi ele alınacaktır. İki yönlü olarak, hem göçün sebebinin hem de sonucunu oluşturan şiddet ve toplumsal şiddet konusunda tanımlamalar yapılarak, Türkiye'deki Suriye göçü ve

toplumsal şiddet ilişkisine yer verilecektir. Göç, güvenlik, şiddet ve diğer pek çok konuda analizler ihtiva eden çalışmanın sonuç bölümünde politika önerilerinde bulunularak bazı çözüm yöntemleri paylaşılacaktır. Çalışma, mevcut göç ve şiddet üzerine yapılmış ve istatistiklerle desteklenmiş akademik, analitik ve istatistiksel çalışmalardan elde edilecek verilere göre düzenlenecektir. Söz konusu verilerin kaynakları arasında, raporlar, istatistikler ve diğer kaynaklar bulunmaktadır.

2. Göç ve Göçün Çeşitleri

2.1. Tanım

Göç, dini, iktisadi, siyasi, sosyal ve diğer sebeplerden dolayı insan topluluklarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân ünitesinden, bir başkasına yerleşmek suretiyle yaptıkları coğrafi yer değiştirme hareketidir. Göç, bir başka deyişle, coğrafi mekân değiştirme sürecinin ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi yönleriyle toplum yapısını değiştiren nüfus hareketidir (Özer, 2004:11). Kişisel nedenlerle yer değiştirmeye ve bu esnada nakledilen eşyaların hepsine de göç denmektedir. TDK' ya göre göç, "evden eve taşınma", "nakil" ve "göç sırasında taşınan ev eşyalarının tümü" anlamına gelmektedir. Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret (www.tdk.gov.tr, 19.10.2016) anlamlarına gelmektedir.

Sosyal sistemin bozulan dengelerini tekrar sağlamak için ortaya çıkan bir mekanizma olarak ifade edilen göç, toplumun evrimi sırasında geçirdiği dönüşümlere paralel olarak ortaya çıkan tek yönlü bir uyum hareketi olarak kabul edilmektedir. Göç, nüfusu mekânda yeniden dağıtarak ve iş gücünün, üretimi daha etkin kılacak şekilde dağılımını sağlayarak mekân organizasyonunun yeni şartlara uyumunda en etken mekanizmalardan birisi olmaktadır (Tekeli, 1975: 158–159). Erder ve Arkadaşlarına göre ise göç, "modernite-öncesi dönemde nüfus hareketliliği" olarak tanımlanabilir (Erder ve Arkadaşları, 2014: 48).

Göç olgusunun yüzyıllardan beri süregelen mevcudiyeti içinde "yer değiştirme" eylemlerini görmek mümkündür. Ancak yer değiştirme hareketini kabul etmekle beraber, göç olgusunun zaman içinde gelişip farklı anlamlar ve nitelikler kazanmış; çeşitli kavramlar üretmiştir. Ekonomik, sosyal ve kültürel bazı faktörlerin etkisiyle gerçekleşen göç olgusu, yol açtığı sonuçlar neticesinde göç veren ve göç alan merkezleri/ülkeleri etkisi altına almıştır. Bu etkileşim neticesinde göç, kavramsal olarak varlığını sürdürmüş ve neticede her ülkede var olan bir olgu haline gelmiştir.

Göç, temelde sosyal bir hareket olmasına karşın, ekonomik yaşamdan kültüre kadar hayatın her yönünü etkileyen temel değişim araçlarından birisi olmuştur. Göç, özünde "yer değiştirme hareketi" olarak tanımlansa da, toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik yapısı ile yakından ilişkili olup, onu derinden etkileyen bir sosyal olay olarak da ortaya çıkmıştır. Temelde iki ayrı kısımda incelenmektedir. "İç göç", ülke sınırları arasında çeşitli merkezler arasında yer değiştirme eylemi olarak tanımlanırken, "dış göç" ya da "uluslararası göç", toplulukların ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelere göç etmeleridir.

2.2. İç Göçler

Bir ülkenin kendi sınırları içinde gerçekleşen nüfus hareketleri "iç göç olarak" tanımlanmaktadır. Buna göre iç

göçler, bir bölgeden başka bir bölgeye, bir kentten başka bir kente, kırsaldan kente ya da kentten kırsala olmak üzere çeşitli yollarla gerçekleşmektedir. İç göçte ülkenin nüfusu değişmezken, bölgelerin ya da kentlerin nüfus yoğunluğu değişmektedir.

İç göç ile ilgili teorik kavramlar, bölgelerarası göçü mukayeseli üstünlükle açıklamanın mümkün olduğunu ifade eden uluslararası iktisat teorisinden ödünç alınarak geliştirilmiştir. Buna göre, bir bölgede diğerlerine nazaran istihdam fırsatları ve/veya işçi ücretleri daha iyi ise bu bölge diğerlerinden göç almakta ve cazip hale gelmektedir. Singer-Prebisch Tezi (Taşçı ve Erçakar, 2016) olarak da bilinen bu teoriye göre, ticaret haddinin uzun dönemde tarım aleyhine değişmesi sonucu tarım dışı sektör, sürekli göç alan bir sektör haline gelmiştir.

Bu görüşü destekleyen bir başka teori ise Lewis tarafından (Kandemir, 2011) geliştirilen model ile gündeme gelmiştir. Bu modelde ekonomi, kırsal tarım ve kentsel sanayi olmak üzere iki sektörden meydana gelmektedir. Bu şekilde "dual ekonomi" kavramına ulaşan Lewis, göçün sektörler arasındaki gelir ve istihdam imkânı farklılığından kaynaklandığını ve geleneksel olandan modern olana doğru bir akım olduğunu ortaya koymuştur.

Buna benzer bir başka görüş ise Myrdal'ın kutuplaşma teorisi olarak bilinen teoridir. Bu teori, emek ve sermayenin hızla geri kalmış bölgelerden gelişene bölgelere kayacağını ve dolayısıyla zengin bölgelerin daha zengin fakirlerin de daha fakirleşeceğini söylemektedir (Çelik, 2007: 92–93).

Türkiye'ye yönelen göç olgusunu ikili bir sınıflandırma içerisinde incelemek de mümkündür: (1) daha çok "yasal" çerçeveler içerisinde gerçekleşen ya da "kayıtlı" göç hareketlerini anlatan düzenli göç, –bu Türkiye'ye çalışma ya da eğitim amaçlı gelen kişilerden ve oturma ve çalışma izni bulunan aile üyelerinden oluşmaktadır– ve (2) mekik göçü, transit göç, sığınmacı ve mülteci hareketlerini de kapsayan ve daha çok "yasadıışı" ya da "kayıtdışı" göç hareketlerine gönderme yapan düzensiz göç (Erder ve Arkadaşları, 2014: 223). Bu çalışmada ise göç hareketleri, kendi içinde, mevsimlik, sürekli, emek ve zorunlu-gönüllü göçler olmak üzere dört guruba ayrılmıştır (Koçak ve Terzi, 2012: 169–172).

2.2.1. Mevsimlik Göçler

Mevsimlik göç, insanların bir yılın belli bir süresini birden fazla değişik mekânda geçirmeleri olarak tanımlanmıştır. Buna göre çalışmak için mevsimsel olarak başka bir memlekete gidip işi bitince dönenler tatile ya da gezmeye yaşadıkları yer dışında başka yörelere gidenler ya da bir mevsimi geçirmek veya dinlenmek amacıyla yaylaya çıkanlar, bağ evine/yağlığa gidenler mevsimlik olarak göç etmiş sayılmaktadır. Bu tip göçte kalman sürenin kısalığı nedeniyle birden fazla kültür aynı ortamda iç içe varlığını sürdürmekte ve bu durum farklı kültürler arasındaki etkileşimi artırmaktadır. Mevsimlik göçlerin dışında göçün süresi, göçün niteliğini belirleyen bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Sağlam, 2006:34).

2.2.2. Sürekli Göçler

Bireylerin yaşadıkları yeri temelli olarak terk ederek bir başka yere yerleşmeleri durumudur. Sürekli göçler gönüllü ya da zorunlu olarak gerçekleşebilmektedir. Bireyler daha iyi bir yaşam sürmek ve yeterince eğitim almak gibi bazı nedenlerden ötürü göç etmeye kendileri de karar verebilirlerken bu karar,

savaş ve doğal afet mücbir sebepler ya da kan davası gibi ‘geleneksel’ amiller nedeniyle devlet tarafından da kendileri adına verilebilmektedir.

2.2.3. Emek Göçleri

Tayin nedeni ile yapılan göçler ve/ya iş göçleridir. Bu göçler, ‘geçici’ ya da ‘sürekli’ olarak gerçekleşebilmektedir. Bulunduğu yerde iş bulamayıp bir başka yere çalışmaya giden bireyler iş göçleri kapsamında değerlendirilir. Böylece, bir bölge ya da şehirdeki emek gücü arzının bir başka bölge ya da şehirdekenden fazla olması nedeniyle çok olandan az olana doğru bir akım gerçekleşir. Dedeoğlu’nun 2011 yılında yapmış olduğu Azarbaycanlı ailelerin Bakü’den, Nahçıvan’dan daha iyi çalışma ve yaşam koşullarını bulmak için Türkiye’ye yapmış oldukları göç ile ilgili çalışması emek göçü konusunda önemli bir literatür oluşturmaktadır (Dedeoğlu, 2011).

2.2.4. Zorunlu-Gönüllü Göçler

Bireylerin kendi kararlarıyla daha iyi imkânlardan yararlanmak ve daha yüksek bir hayat standardını yakalamak için gerçekleştirdiği göçler gönüllü göç olarak ifade edilmektedir. Bazı mücbir sebebe dayanan veya aldığı karar marifetiyle devletin bir bölgedeki vatandaşlarını başka bir bölgeye ‘sürekli’ olarak göndermesi ise zorunlu göç olarak ifade edilmektedir. Bu göç çeşidine 1990’larda Güneydoğu bölgesinden Türkiye’nin Güneydoğu illerinden İstanbul gibi metropol şehirlere kimi ekonomik ve siyasi sebeplerle göç etmek zorunda kalmış kadınlar örnek olarak verilebilir (Çağlayan ve Ark. 2011).

2.3. Dış Göçler/Uluslararası Göç

Bir ülke vatandaşlarının bir başka ülkeye kalıcı olarak gidip yerleşmesi, dış göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin nedeni daha iyi koşullarda yaşamak gibi gönüllü ve bireysel kararlara dayanabileceği gibi, birtakım sebeplerden dolayı devletlerin vatandaşlarını buna zorlaması yoluyla da gerçekleşebilmektedir. Dış göç kavramı kendi içinde, beyin göçü, işçi göçleri ve mübadele göçleri olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 173–175).

2.3.1. Beyin Göçü

Beyin göçü, genel anlamda gelişmekte olan ülkeden gelişmiş ülkeye, ama bazen de gelişmiş ülkeden bir başka gelişmiş ülkeye yetişmiş, kalifiye, iyi eğitilmiş ya da yetenekli bireylerin göç etmesi olarak tanımlanmaktadır. Bireyin yaşadığı ülkede uzmanlaştığı alanla ilgili iş olanaklarının kısıtlı olması, yaptığı işin yeterince karşılığını alamaması, daha iyi yaşam standartları altında yaşamak istemesi, daha iyi bir eğitim ve araştırma imkânının ancak yurtdışında mümkün olması gibi nedenlerden dolayı bireyin bu imkânları kendisine sunan gelişmiş bir ülkeye yerleşmesi olarak tarif edilmektedir. Göç veren ülke için bu durum, beşeri sermayesinden ciddi bir kayıp anlamına gelmekte ve beyin göçü önüne geçilemeyen bir süreç haline gelirse göç veren ülkenin gelişme hızını da yavaşlatabilmektedir.

2.3.2. İşçi Göçleri

Bir ülkede oluşan işgücü açığının bir diğer ülkedeki işgücü fazlasıyla giderilmesi, işçi göçüyle mümkündür. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde nispeten ucuz olan vasıfsız işgücü gelişmiş ülkelerdeki pahalı işgücünün yerine ikame edilmektedir. Bu durum işgücü piyasasında rekabeti arttıracak ve ücretleri düşürecektir. Diğer yandan gelir seviyesi yüksek, göç alan ülkedeki işverenler için ise uluslararası piyasalarda

kaybettikleri ‘mukayeseli üstünlüğü’, maliyeti düşürerek yeniden yakalama imkânı anlamına gelmektedir.

Göç veren ülke ise hem işgücü piyasasındaki yoğunlaşmayı ortada kaldırmayı hem de giden işçilerin bir gün dönecekleri düşüncesiyle onların tecrübelerinden yararlanarak yerli sanayiye geliştirmeyi amaçlamaktadır. Böylece ülke içinde fazlalığı hafifleyen işgücü arzı, ülke içindeki işçi ücretlerinin de aşırı düşük değerlere inmesini önleyecektir. Göçmen işçilerin gelirlerinin bir kısmını döviz olarak memleketlerine aktarmaları da göç veren ülke için bir pozitif katkı olacaktır.

2.3.3. Mübadele Göçleri

Kelime anlamı ‘değiş-tokuş’ olan mübadele, iki ülkenin kendi aralarında anlaşarak ‘vatandaşlarını karşılıklı olarak değiştirmesi’ anlamına gelmektedir. Özellikle savaş sonrası değişen sınırlar yüzünden, başka bir ülkenin eline geçen topraklarda kalan nüfusun ana ülke ile bağlarının kopmaması, kültür ve din gibi devamlılıkların sağlanması için başvurulan bir yöntemdir. Böyle bir zorunlu göçün olumsuz yanı ise, sadece din ya da etnik kökene bakılarak gerçekleştirildiğinden, göç edenlerin doğup büyüdükleri yerleri ve kültürlerini terk etmelerinin yol açacağı etkilerdir. Göç veren ülke açısından da hem yeni gelen nüfusun uyum sorunu hem de göç edip giden beşeri sermayenin eksikliği gündeme gelmektedir.

2.4. Göç ve Toplumsal Şiddet İlişkisi

Küreselleşmeyle birlikte boyutları her geçen gün daha belirgin hale gelmeye başlayan şiddet olgusu, bir bireyin ya da grubun, bir başka bireye veya gruba mikro ve makro düzeyde fiziksel güç kullanmaya dönük davranışı olarak geliştiği görülmektedir. Toplumsal ve kültürel bağlamda edinilen bir davranış olarak görülen şiddet davranışı, genel olarak geri kalmış ya da az gelişmiş toplumların sergilediği “hastalıklı” hareketler olarak tecessüm etmektedir. Kolektif ve bütüncül bir olgu olması sebebiyle de şiddet mefhumu etraflıca bir bakışı hak etmektedir.

Pek çok zararlı davranışa kaynaklık oluşturan şiddet davranışı, bir kimseye karşı baskı veya güç uygulanmasıyla o kimseye iradesi dışında bir şey yapmak veya yaptırmaya çalışmak anlamına gelmektedir. Türkçe kullanımı bakımından Arapça kökenli olan şiddet [ş-d-d] kelimesi, Batı dillerinde, Latince, “sert ya da acımasız kişilik, güç” gibi anlamlara gelen violentia kelimesinden türetilerek violence kelimesi ile kullanım alanı bulmuştur. “Violentia” kelimesinin kökenini olarak “vis” kökeninden ise “tecavüz, ihlal” gibi anlamlara gelen “violation” kelimesi türetilmiştir.

Bir davranış biçimi olarak şiddet, kanuna riayet etmeme, kişiye zarar verme, hakarete bulunma, kişinin haysiyet ve şerefine zarar getirme ve onurunu kırma, sükûnet ve huzura son verme, birinin hakkını çiğneme, hırpalama, incitme, canını acıtmak için zor kullanma, yıkıcı aşırı davranışlarda bulunma, aşırı şekilde öfke sergileme gibi biçimlerde tezahür etmektedir. Şiddet eyleminde kullanılan araçlara ve yöneltilen hedeflere göre değişen şiddet davranışı, bir kişiye fiziksel olarak zarar vermeye yönelik doğrudan şiddet; bireyin varoluş sebebini sorgulama ve toplumsal kimlik oluşturma bakımından oluşturduğu semboller bütünü olarak kültürel şiddet; enflasyon, hayat pahalılığı, gelir dağılımı ve paylaşımındaki eşitsizlikler gibi etmenlerle uyarılan yapısal şiddet aile-içi şiddet, medyasal şiddet, terör şiddeti gibi şekillerde meydana gelmektedir (Köse, 2006: 41–59).

Karşı tarafın rızası olmaksızın, “zorlayıcı kuvvet” kullanma hak ve yetkisine sahip olan, bu hak ve yetkiyi kendinde gören veya bunun bir hak olduğunu düşünen bir kişinin veya bir yapının, karşı tarafa zarar verme, amacını gerçekleştirme ve hedefine ulaşabilmeye dönük zor kullanma ve baskı fiiline *şiddet eylemi* denilmektedir. Bu eylemin toplumsal düzeyde gerçekleşmesi ise şiddetin toplumsallaşmasını sağlamakta, uygulanan bu baskıcı eylem şiddet davranışı halini kazanmaktadır. Şiddetin bir türü olarak toplumsal şiddet ise; fiziksel ve yerine göre psikolojik olarak, makro düzeyde, edinilen bir şiddet davranışının topluma karşı sergilenmesidir.

Bazen toplumun gelenek ve görenekleri, örf ve adetlerinin etkisiyle bireyin içinde yaşadığı toplum(un)a karşı gösterdiği fiziksel ve psikolojik bir tepki niteliği taşıyan toplumsal şiddet temayülü, toplumsal kimi inanışlarla oldukça taraftar bulmakta; sosyal düzeyde, içinden çıkılmaz sorunlara yol açmaktadır. Yalnızlık, ait ol(a)mama, kendini güçsüz hissetme, güvensizlik, kendisiyle ilgilenilmediğini düşünme, bir arada yaşay(a)mama, barış ve uzlaşma kültürünü tesis edememe gibi etmenlerle birey ve toplum şiddete ve şiddet eylemlerine yönelmekte, bir tür dışavurum olan bu durum ise, toplumsal sistemin sarsılmasına ve çözülmeye uğramasına yol açmaktadır. Şiddet ve toplumsal şiddet için anlatılan bu durum, günümüzde ve konu alanımız itibarıyla göç ve bağlı sonuçları itibarıyla da ortaya çıkmaktadır. Bugün özellikle Suriye göçü nedeniyle ülkemizin yaşadığı ‘sosyal yoğunluk’, şiddet için söylenen bu ve benzeri etmen ve saıkların etkisiyle Türkiye toplumu arasında bir sosyal şiddet hareketliliğine dönüşmektedir.

Daha çok toplumsal şiddet¹ eylemleriyle gündeme gelen Türkiye’deki Suriyeli mülteciler-göçmenler konusu, her şeyden önce bir sosyal uyum sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Sığınmacılar ile yerel halk arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunlar yerel tepkinin en önemli nedeni olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra, çok eşliliğin ortaya çıkması, buna bağlı boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarının yaşanması, bazı şehirlerde etnik ve mezhepsel kutuplaşmaları körüklemesi ve çarpık yapılaşma sonucu ortaya çıkan toplumsal etkiler söz konusu tepkinin nedenleri arasında sayılabilir.

Türkiye’deki sınır illerinde genel olarak muhafazakâr bir kültür hâkimdir. Bunu sarsan gelişmelere karşı yerel halk – tabii olarak– tepki göstermekte ve protest eylemler sergilemektedirler. Örnek olarak; yaşlı veya genç bekâr ya da evli Türk erkekleri genç Suriyelilerle ikinci ya da üçüncü evlilik girişiminde bulunmaktadır. Bu durum en yoğun olarak Kilis, Şanlıurfa ve Hatay’da yaşanmakta ve kadınlar başta olmak üzere yerel halk arasında tepkiye neden olmaktadır. Her üç ilde de Suriyeli gelin meselesi yüzünden boşanmalar artış kaydetmiş durumdadır. Suriyelilerle evlilik konusu bir maddi çıkar sağlama aracına dönüşmüş durumdadır. Evlenmek isteyen erkekler araçlara başvurmakta ve araçlara belirli miktarlarda ücret (başlık parası) ödenmektedir. Kızlarını evlendirme Suriyeli aile açısından hem para kazanmanın hem de kızlarının hayatını kurtarmanın aracı olarak görülmektedir. Bunu, haliyle çocuk yaşta kızların evlilik yoluyla istismarı izlemektedir (ORSAM, 2015: 16).

Suriyelilerin düşük kira ödemek için genelde merkeze uzak mahalleleri tercih etmesi, çarpık yapılaşma ve gecekondulaşmadaki artışa neden olmakta; Suriyelilerin merkeze uzak mahallelerde bir arada yaşamlarını sürdürmeleri ise, entegrasyon/bütünleşme bağlamında Suriyelilerin kente ve ülkeye uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Ayrıca resmi nikâhı olmayan Suriyeli gelinlerin hukuki statülerinin korunamaması, Suriyelilerle evlendirme konusunun maddi çıkar sağlama aracına dönüşmesi, Suriyeli kadınlar tarafından evliliğin kurtuluş olarak görülmesi, bu evliliklerden doğan çocukların nüfusa kayıt ettirilememesi neticesinde ortaya çıkan ‘vatansız çocuklar’, bir ‘kayıp nesil’ oluşma riski, kadın ve çocuk istismarı, Suriyeli aileler tarafından çocuklarının eğitim yerine çalışmalarının tercih edilmesi ve çocuk işçiliği, özellikle Suriyeli kadınlar ve çocuklara ilişkin tehdit oluşturmaktadır (Türüt, 2015:33). Söz konusu bu tehdit durumu, göçün yol açtığı sonuçlardan (ve en önemli sebeplerden) birisi olarak toplumsal şiddet davranışının gösterilmesinde ve toplumsal ayrışma ve parçalanmaların meydana gelmesinde etkili olduğu söylenebilir. Bu kapsamda toplumsal entegrasyona ulaşamamak önemli bir sorun olarak karşımızda durmaktadır.

Entegrasyon, (gümrük birliği, serbest ticaret bölgeleri gibi) piyasaların bütünleştirilmesi veya birleştirilmesi olarak *ekonomik* özellikli olabileceği gibi toplumsal iletişimleri ve değişimleri içeren, halkın ve elitlerin entegrasyonunu ihtiva eden *sosyal* (toplumsal) *entegrasyon* ve ortak bir politik birim zemininde devletlerin iradelerinin beyan olunmasıyla gerçekleşen ve genelde ortak çıkarların maksimizasyonunu içeren *siyasal entegrasyon* gibi türlere ayrılmaktadır. Amaçları noktasında çıkarların ve ihtiyaçların tatmin edilmesini kapsayan entegrasyon, ortak (siyasal, ticari ve sosyal) hedeflere ulaşılmasını, entegrasyon zemininde öngörülen görevlerin ifa edilmesini ve entegrasyona taraf olanların omuzlarına yeni bir vizyon, misyon, aidiyet ve gelecek tahayyülü yüklenmesini hedeflemektedir (Sayın, 2015: 97–98). Mitrany, ekonomik ve sosyal politikalarda pragmatik, rasyonel, esnek ve teknokratik bir yönetime ihtiyaç duyulduğunu ifade ederken, tek bir ihtiyaca cevap veren, ideolojiden arındırılmış, uzmanlaşmış ve teknik işbirliklerinin olduğu bir entegrasyon (Karacasulu, 2007: 85) modeli öngörmektedir. Bir *süreç* olarak bütünleşme, entegrasyonu ortaya çıkaran işlemlere işaret ederken, bütünleşmeyi bir durum olarak gören Karl Deutsch, entegrasyonun bütünleşik (*integrated*) devletlerin, farklılıklarını belirlemenin bir aracı olarak şiddet kullanımına gitmesi olduğunu ifade etmektedir (Haas, 1964: 27).

Konuya Suriye göçü üzerinden yaklaşıldığında; Türkiye’de Suriye göçü ve sonuçları itibarıyla yaşanan sorundan daha çok ekonomik özellikli olmaktan ziyade, toplumsal iletişim ve değişimi içermesi yönünden sosyal ve politik bir zemin sorunu ortaya çıkarmaktadır. Şüphesiz ki Suriye göçü işsiz nüfus oranını genişletmesi, istihdam olanaklarında ülke vatandaşlarının aleyhine sonuçlara yol açması ve sosyal yardımlar noktasında ciddi bir bütçesel zorluğun ortaya çıkması gibi ekonomik problemleri de beraberinde getirmektedir. Fakat dilsel, kültürel, sosyal ve siyasal uyumsuzluklara bir de ülke içindeki ekonomik sorunlar eklenince, Türkiye içinde bir bütünleşememe sorununu beraberinde getirmektedir. Göçün yol açtığı sorunlarla

¹ BM verilerine göre, 2015 yılı sonu itibarıyla 65 milyondan fazla insan başta şiddet olmak üzere çatışmalar, insan hakları ihlalleri ve zalimane muameleden etkilenmektedir. Çatışma ve şiddet eylemleri

dolayısıyla ülkesinden zorla göç ettirilen insanların sayısı 40 milyonu aşmıştır (UNCHR, 2015: 1, 29).

mücadelede devlete ve kurumlara düşen rol ise, yine Mitranıy'e referansla, ekonomik ve sosyal politikalarda daha rasyonel, esnek ve pragmatik bir yönetim sergilenmesidir. Deutsch hatırlandığında ise, devlet farklılıkları belirlemek yerine, farklılıklarını, bir diğer farklı olana dayatan anlayışın karşısında farklılıkların birlikteliğini ihdas etmek zorundadır. Böyle bir çaba ise eş anlı olarak göçmenlerin şiddet davranışına başvurmasını engellemiş olacaktır. Belki de bu noktada ihtiyaç olan dinamik, AB entegrasyon çabasını yansıtan; farklılıklar içinde birlikteliği yakalamaktır (*unity in diversity*).

2.5. Uluslararası Göç Olgusu ve Suriye Göç Krizi

İnsanoğlunun kentler, bölgeler, ülkeler arasındaki bireysel ya da kitlesel hareketi tarihten günümüze kadar süregelmiştir. Küreselleşmeyle ekonomi ve finansın uluslararasılaşması ve iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, insanların ülkeler arasındaki hareketliliğini ve "göç" olarak adlandırılan uzun süreli yerleşim hareketlerini yoğunlaştırmıştır. Günümüzde uluslararası göçün ulaştığı boyut sayesinde, farklı kültürler ve toplumsal iklimde yaşayan ve yetişen insanlar, yeni insanlar ve halklarla karşılaşmakta, birlikte çalışmakta ve yaşamaktadır. Uluslararası göç bu noktada çok farklı kültürlerden gelen bireylerin etkileşimi ile ortaya çıkan kültürel uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir.

Konuya Suriye göçü özelinde ve uluslararası ilişkiler perspektifinden yaklaşıldığında; Türkiye'de yaşanan hâlihazırdaki göç ve göçmen sorununun sebebi olarak görülebilecek ve dekolonizasyon sürecinin bir devamı olarak nitelendirilebilecek Arap Baharı, Tunus'ta üniversite mezunu bir seyyar satıcı olan Muhammed Buazizi'nin, devlet görevlileri tarafından tezgâhına el konulması üzerine 17 Aralık 2010'da kendini yakması ve sonrasında başlayan Yasemin Devrimi (Akgün, 2011), ülkede yaşanan işsizlik, yönetimin baskıcı uygulamaları ve gıda fiyatlarında yaşanan aşırı yükselişler, genç gruplar başta olmak üzere, kitle iletişim araçlarının de etkisiyle (Ash, 2011) ülkeyi büyük kaosa sürüklemiş; yaşanan olaylarda onlarca kişi yaşamını yitirken, yüzlerce yaralanmıştır.

"Ömür boyu liderlik anlayışının terk edilerek seçimlerin şeffaf ve demokratik bir şekilde yapılması ve sonucunun hazmedilmesi; yolsuzlukların ciddi şekilde üzerine gidilerek halkın güveninin kazanılması, her muhalif grubun kendini özgürce ifade edebilmesinin sağlanması, basın-yayın üzerindeki sansürün kaldırılması ve mümkün olduğu kadar ekonomide adaletli dağıtımın sağlanması gerektiği" (Pirinççi, 2011) hususu, Arap Baharı olaylarına sebep olurken, olaylar neticesiyle bölgedeki onlarca ülke siyasi ve toplumsal büyük sorunlarla karşı karşıya kalmıştır.

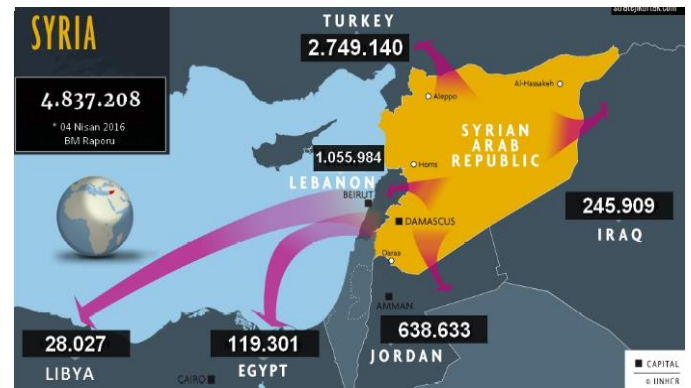
Arap Baharı ile Tunus'ta başlayan yönetim karşıtı hareketler, sömürge geçmişine sahip tüm Orta Doğu ülkelerine sirayet etmiş; bu süreç sadece Tunus'ta da sınırlı kalmamış; Mısır, Libya, Suriye, Yemen ve diğer Arap ülkelerinde çok büyük çaplı sokak gösterileri, yerine göre iç ayaklanmalar, bölgesel çatışmalar ve sonucu olarak makro ölçekli göç hareketliliği yaşanmıştır. Bu halk hareketlerinin başından beri binlerce insan hayatını kaybederken ve yaralanırken, yüzlerce tutuklama olayı olmuş; nüfusun bir bölümü ise diğer ülkelere göçe mecbur kalmıştır (Sayın, 2016: 67).

Bu süreçte Suriye'de yaşanan krizinin, Suriye'ye komşu ülkeler üzerinde ise önemli boyutlarda ve derinliklerde etkisi olmuştur. Her bir ülkenin kendine özgü yapısı, krizin etkilerinin ve buna karşı verilen tepkilerin farklı olmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Ancak krizin komşu ülkeler üzerindeki etkileri birbiriyle yakından ilişkili olduğu için söz konusu etkileri bir diğerinden tam olarak ayırmak mümkün değildir ve bu noktada hiçbir bölge ülkesinin Suriye krizinin etkilerinden bağışık olmadığını vurgulamak da gerekmektedir. Örnek olarak Ürdün, Türkiye ile kıyaslanmasa da gerek geçmişteki göç tecrübesi gerekse bağışçılardan aldığı yardımlar sayesinde Lübnan ve Irak'a göre daha sistemli mülteci politikası geliştirebilmiştir. Ancak burada Türkiye ve Ürdün'ün göçün yol açtığı etkiler açısından önemli bir farkı bulunmaktadır: Türkiye ev sahipliği yaptığı Suriyeliler için uluslararası örgütler ve bağışçılardan minimal ölçüde destek alırken, harcamaların büyük kısmını öz kaynaklarıyla gerçekleştirmektedir².

Ürdün ise ülkesindeki Suriyeliler için kendi kaynaklarından harcamalar yapmakla beraber uluslararası örgütler ve bağışçılardan anlamlı destekler almaktadır. Suriye krizinin göç etkisini ülkesine gelen Suriyeliler bağlamında en az hisseden ülkenin Irak olduğu ifade edilmektedir. Suriye'den nispi olarak çok az göç olsa da Suriye krizi ile ilişkili gelişmeler nedeniyle "Yerinden Edilmiş Kişiler" durumu Irak için önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Lübnan ise krizin göç etkisini en fazla hisseden ülkelerden biridir. Siyasi açıdan kırılğan yapısı krizin göç etkisine yönelik kapsamlı bir politika uygulanmasını engellerken, Lübnan'ın geçmişteki göç tecrübesi de Suriyelilere yönelik politikaların geliştirilmesinde etkili olmuştur (TRT, 02.05.2016).

Lübnan için de krizin devlet yapısına etkisi açısından durum pek iç açıcı değildir. Suriye krizinin etkisini iyiden iyiye hissettirdiği bir dönemde geçici hükümetle idare edilen Lübnan, yerel aktörlerin Suriye krizine yönelik tutumlarından dolayı iç politikada ciddi sıkıntılarla karşılaşmaktadır. Yeni hükümet 2014 yılında kurulmuş olsa da, siyasi açıdan kırılğan yapı, hükümetin Suriye krizine yönelik kapsamlı politikalar izlemesini engellemektedir. Ayrıca Lübnan 2014 yılından beri yeni bir cumhurbaşkanı seçilebilmiş değil ve Parlamento seçimleri iki kez ötelenerek 2017 yılına ertelenmiştir (Pirinççi, 2011).

Tablo 1: Suriyeli Mültecilerin İstatistiksel Dağılımı

Kaynak: (Şahin, 2016)

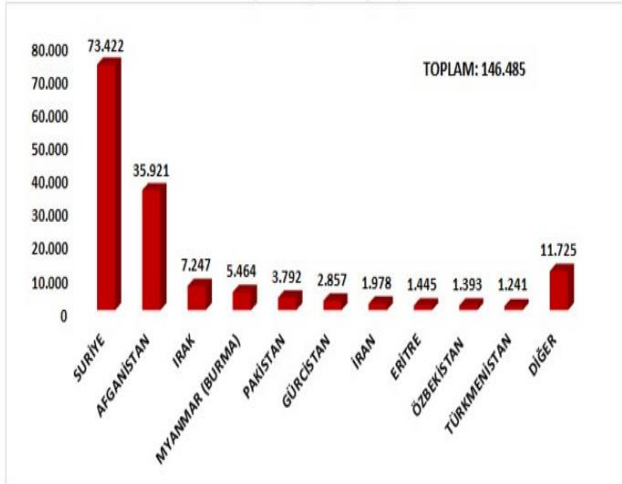
Hem yukarıda ifade edilen ülkeler açısından hem de özellikle göçmen krizi nedeniyle bugünlerde zor zamanlar

² Maliye Bakanı Ağbal, Suriyeli sığınmacılar için 10 milyar dolar civarında harcama yapıldığını belirterek, "Türkiye hiçbir şekilde bu

harcamanın bir başka harcamayla mukayesesini yapmamıştır. Bu bir insanlık borcudur" demektedir (Anadolu Ajansı, 07.03.2016).

yaşayan Avrupa açısından çok derin sonuçlara neden olan Suriye göçü, Birleşmiş Milletlerce (BM) de hazırlanan raporlarda yer almaktadır. BM'nin hazırladığı 2016 tarihli rapora göre, Suriye'den toplam 4.837 bin kişi, kayıtlı olarak ülkeden göç etmiştir. Çatışmalar nedeniyle ortaya çıkan insani kriz 7,6 milyon kişinin ülke içinde yerinden edilmesine yol açmıştır. Gerçek rakamların, bu rakamların çok üzerinde olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır. Mülteci sayısında ilk sırada bulunan Türkiye'de kayıtlı mülteci sayısı 2.749.140 kişi olmuştur. Türkiye'de mülteciler ülke nüfusunu %4 artırırken, ikinci sırada yer alan Lübnan 1.055.984 kayıtlı mülteci barındırmaktadır. Ülke nüfusu 4,5 milyon civarında olan Lübnan için bu mülteci sayısı fazla olup ülke nüfusunun 5 yılda %25 artması anlamına gelmektedir. 638.633 kayıtlı mülteci sayısı ile Ürdün üçüncü sırada yer almaktadır. Ürdün'ü 245.909 kayıtlı mülteci sayısı ile Irak takip etmektedir. 119.301 mülteci ile Mısır 5. sırada, 28.027 mülteci sayısı ile Libya ise 6. sırada yer almaktadır. Nisan 2011 yılından Ocak 2016 yılına kadar Avrupa'ya geçen toplam kayıtlı mülteci sayısı 935 bin olmuştur. Toplam mülteci sayısının yalnızca 489 bini kamplarda yaşamakta, 4 milyondan fazlası ise kendi imkânlarıyla hayatlarını ikame ettirmektedirler. Yine BM verilerine göre, Suriye vatandaşlarının % 60'ı evlerinden uzakta yaşamaktadır. 2011 yılında 1 milyondan daha az olan Suriyeli mülteci sayısı günümüzde 12,5 milyona ulaşmış durumdadır. Bu rakam komşu ülkelere göç eden Suriyelilerin yanında, ABD, Kanada ve Avrupa ülkelerinde sığınma hakkı bekleyenleri ve kendi ülkelerinin farklı bölgelerine göç etmiş kimseleri de içermektedir (UNHCR Report, 2016).

Tablo 2: 2015 Yılında Yakalanan Düzensiz Göçmenler (10 Ülkeye Göre)

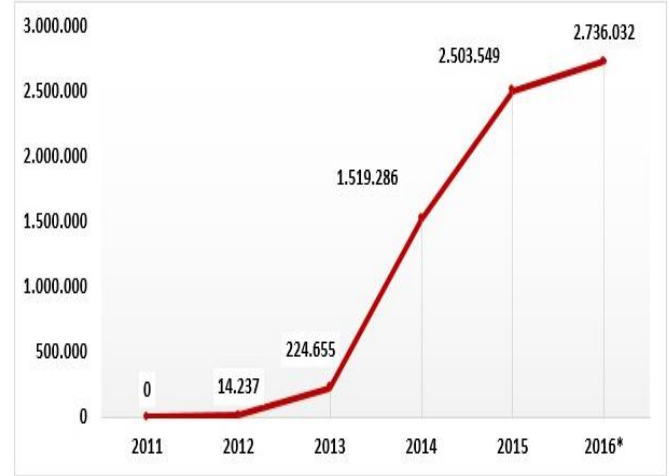
BİRİKİM 29.426 76.955 171.469 263.834 346.659 402.878 464.106 521.534 573.517 637.807 703.544 737.889 770.556 814.971 862.481 902.371 961.018 1.107.503

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

Yukarıdaki Tablo 2'de Türkiye'de 2015 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin uyruklarına göre sayısal verileri verilmiştir. Toplamda 146.485 kişi arasında Suriye'den gelen göçmenler birinci sırada yer alıp 73,422'lik bir kesimi oluşturmaktadırlar. İkinci sırada 35,921'lik bir sayıyla Afganistan görülmektedir. Suriyeli göçmen sayısı Afganistanlı göçmen sayısının iki katını oluşturmaktadır. Yakalanan Suriyeli göçmen sayısı rakamsal olarak diğerlerinden fazlaca olup, bu rakamlar bize beraberinde sosyolojik, ekonomik, kültürel ve siyasi sorunların ortaya çıkabileceğini göstermektedir. Bu tabloya bakıldığında ülkemize yaşanan göç hareketliliği içinde Arap nüfusun yoğunlukta oluşu,

Türkiye'de yeni entegrasyon çabalarının Türk-Kürt-Arap popülasyonu eksenli olacağını göstermektedir. Kuvvetle muhtemel görünen; Arap göçmenlerle de bir bütünleşme ve uyum sorununun yaşanabileceğidir.

Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelililer

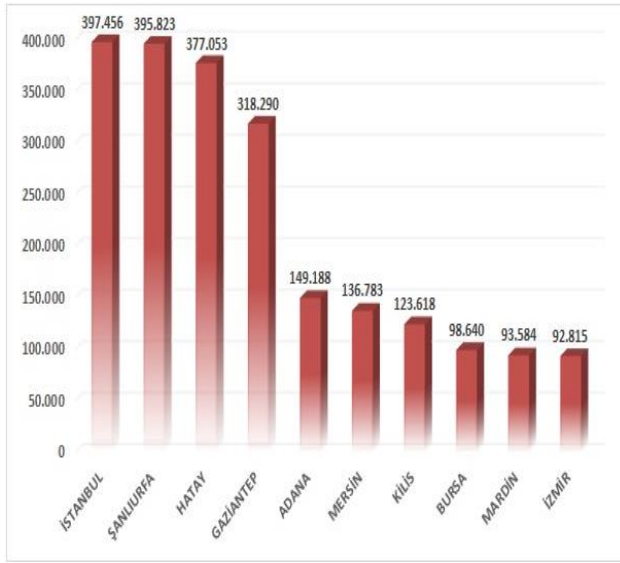

*29.09.2016 tarihi itibarıyla

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

Göç İdaresi'nce sunulan resmi istatistiki bilgileri içeren Tablo 3'te, 2016 yılı itibarıyla Türkiye'de 2.736.032 Suriyeli yaşamaktadır. Bu rakam 2012'de 14 binler düzeyinde iken, yıllar içinde 3 milyona kadar ulaştığı görülmektedir. Kayıt altına alınmayan göçmenlerin de oranı bu sayıya ilave edildiğinde, Suriye göçü hareketliliğinin daha yüksek bir seviyede gerçekleştiği ifade edilebilir. Son üç yılda Türkiye'ye doğru çok ciddi bir Suriyeli göçü yaşanmaktadır ve sınırlarımız ötesindeki siyasi gelişmeler nedeniyle yeni göç dalgalarının yaşanması olası gözükmektedir. Arap Baharı süreciyle, 2011 yılının Mart ayında Suriye'de iç karışıklıkların başlamasından bu yana artan sayıda Suriye vatandaşı Türkiye'ye uluslararası koruma statüsü edinebilmek için gelmektedir. Ülkemiz bu kişilere "geçici koruma" statüsü sağlamaktadır.

Buna ilave olarak Suriye'deki insan hakları ihlallerinde 2012 ve sonrasında ortaya çıkan hızlı artış, insani yardım ihtiyaçlarında dramatik artışları da beraberinde getirmiştir. İç karışıklıkların başlamasından bu yana, Suriye ile güçlü tarihi, kültürel ve komşuluk bağları olan Türkiye, bu durumdan etkilenen Suriye vatandaşları için genellikle "açık kapı" politikası izlemiştir. Türkiye, yaklaşık dört yıldan bu yana 10 şehirde kurulan 25 geçici barınma merkezinde 269.150 Suriyeli yabancıya ev sahipliği yapmaktadır. Bunun dışında, geçici barınma merkezleri dışındaki 2.313.450 Suriyeli yabancıya sağlık, eğitim ve gıda yardımı sağlanmaktadır. Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların yüzde 11'i Türkiye'deki 10 kentte bulunan 25 geçici barınma merkezine yerleştirilmiştir ve yüzde 89'u geçici barınma merkezlerinin bulunduğu 10 kent de dâhil olmak üzere çeşitli kentlerde geçici barınma merkezleri dışına iskân edilmiştir. Bu 10 kent, ülkemizin güney ve güneydoğusundadır ve Suriye-Türkiye sınırına yakındır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016).

Tablo 4: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

Tablo 4'te Türkiye'de bulunan 2.736.000 Suriyelinin buldukları yerlerdeki sayılarına göre ilk on şehre dağılımı gösterilmiştir. Göçmenlerin Türkiye'yi tercih etme nedenlerinin başında coğrafi yakınlık gelmektedir. İller bazında bakıldığında farklı bir tablo karşımıza çıkmakta. İllere göre dağılımda da aynı zamanda ülke seçiminde de belirleyici etken olan *coğrafi yakınlık* ön plandadır. Şanlıurfa, Hatay, Mardin ve Kilis coğrafi yakınlıktan dolayı genelde tercih sebebi olmaktadır. Ayrıca buralarda devletin ve uluslararası örgütlerin kurmuş olduğu mülteci kamplarının da etkisi vardır. İstanbul, Adana, Mersin ve Bursa illeri istihdamdan dolayı tercih edilen şehirler arasındadır. Bunların arasında Gaziantep farklı bir konuma sahiptir. Gaziantep hem coğrafi yakınlık hem de istihdamdan dolayı Suriyeli mülteciler tarafından tercih edilmektedir. İzmir ise, bir transit geçiş güzergâhı olarak kullanılmaktadır. Deniz yoluyla Avrupa hayali kuran birçok göçmen, deniz yolculuğunu denedikleri için bu yolculukları esnasında bindikleri deniz taşıtının sulara gömülmesi nedeniyle hayatlarını kaybetmişler ve Aylan Bebek vakasında da olduğu gibi bu güzergâhlar çok derin trajedilere sahne olmuştur.

Tablo 5'te, göçün illere göre dağılımı ayrıntılı olarak görülmektedir. Rakamlar, Eylül 2016 tarihi itibarıyla güncellenmiştir. Tabloda ülkemizde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımları göçmen nüfusu ile göç edilen şehir nüfusu ile kıyaslanarak verilmiştir. Tablo 4 için yapılan analizlerin burada da geçerliliği bulunmaktadır.

Tablo 5: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

ÜLKEMİZDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN DAĞILIMI 29.09.2016										ALFABETİK
İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	İL SIRA	İLLER	KAYIT EDİLEN	NÜFUS	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA YÜZDESİ	
	TOPLAM	2.736.032	78.741.053	3,47%		TOPLAM	2.736.032	78.741.053	3,46%	
1	ADANA	149.188	2.283.167	6,83%	42	KAHRAMANMARAŞ	84.947	1.096.600	7,73%	
2	ADYAMAN	24.169	602.774	4,00%	43	KARABÜK	291	276.978	0,12%	
3	AFYON	3.181	709.015	0,52%	44	KARAKÖR	474	242.196	0,20%	
4	AĞRI	847	547.210	0,15%	45	KARS	127	292.660	0,04%	
5	AKSARAY	1.042	386.514	0,27%	46	KASTAMONU	642	372.653	0,17%	
6	AMASYA	183	322.167	0,06%	47	KAYSERİ	51.680	1.348.056	3,85%	
7	ANKARA	60.997	5.270.575	1,16%	48	KIRSEHİR	545	271.271	0,20%	
8	ANTALYA	750	2.288.456	0,03%	49	KIRSEHİR	2.065	346.973	0,60%	
9	ARDAHAN	66	99.265	0,01%	50	KIRSEHİR	639	225.502	0,28%	
10	ARTVİN	40	168.370	0,02%	51	KİLİS	123.618	130.655	94,61%	
11	AYDIN	6.805	1.853.508	0,37%	52	KOCATEPE	24.135	1.780.055	1,36%	
12	BALIKESİR	1.752	1.186.089	0,15%	53	KONYA	68.848	2.120.544	3,23%	
13	BARIN	27	190.708	0,01%	54	KÜTAYHA	289	571.463	0,05%	
14	BATMAN	18.842	586.633	3,20%	55	MALATYA	18.422	772.904	2,38%	
15	BAYBURT	26	78.550	0,03%	56	MANİSA	5.754	1.380.366	0,42%	
16	BİLECİK	458	212.361	0,22%	57	MARDİN	93.584	796.591	11,75%	
17	BİNGÖL	724	287.184	0,25%	58	MERSİN	136.783	1.748.221	7,84%	
18	BİTLİS	591	340.489	0,17%	59	MOĞLA	8.202	988.877	0,83%	
19	BOLU	193	281.005	0,07%	60	MUŞ	483	408.728	0,12%	
20	BURDUR	7.770	238.339	3,26%	61	NEŞEHİR	5.233	288.707	1,82%	
21	BURSA	98.640	2.842.547	3,47%	62	NİĞDE	2.937	346.114	0,85%	
22	ÇANAKKALE	3.375	513.341	0,66%	63	ORDU	607	728.949	0,08%	
23	ÇANIRLI	277	180.945	0,15%	64	OSMANIYE	18.828	512.873	3,67%	
24	ÇORUM	1.379	525.180	0,26%	65	RIZE	587	328.099	0,18%	
25	DENİZLİ	6.665	993.442	0,67%	66	SAKARYA	6.144	953.181	0,64%	
26	DİYARBAKIR	28.082	1.634.196	1,73%	67	SAMSUN	3.512	1.279.804	0,27%	
27	DÜZCE	493	340.388	0,14%	68	SİRT	2.903	320.351	0,91%	
28	EDİRNE	6.477	402.537	1,61%	69	SİNOP	67	204.133	0,03%	
29	ELAZIĞ	4.711	574.304	0,82%	70	SIVAS	1.719	618.617	0,28%	
30	ERZURUM	168	222.918	0,08%	71	ŞANLIURFA	395.823	1.892.320	20,92%	
31	ERZURUM	679	782.321	0,09%	72	ŞIRNAK	14.429	490.194	2,94%	
32	ERZURUM	1.819	826.716	0,22%	73	TERKİDAĞ	5.477	932.400	0,59%	
33	GAZİANTEP	318.290	1.913.839	16,48%	74	TOKAT	704	591.990	0,12%	
34	GİRNE	114	426.686	0,03%	75	TRABZON	1.795	768.417	0,23%	
35	GÜMÜŞHANE	61	151.449	0,04%	76	TUNCELİ	89	86.476	0,10%	
36	HAKKARİ	910	278.775	0,33%	77	UŞAK	1.132	353.048	0,32%	
37	HATAY	377.053	1.533.507	24,59%	78	VAN	1.543	1.096.357	0,14%	
38	HEDİRLİ	70	182.435	0,04%	79	YALOVA	2.534	233.009	1,08%	
39	ISPARTA	6.108	423.766	1,45%	80	YOĞURT	2.780	413.440	0,66%	
40	İSTANBUL	397.456	14.657.414	2,71%	81	ZONGULDAK	302	595.907	0,05%	
41	İZMİR	92.815	4.108.415	2,25%						

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

Aşağıda Tablo 6'da sunulan parametrelere göre, Türkiye'ye giriş yapan Suriyelilerin çoğunlukla erkek olduğu görülmektedir. 0-4 yaş arası mülteci grubunun 372.266 kişi olduğu ve bunların bazılarının da Türkiye'de doğduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak çocuk, genç ve orta yaşlı kesimin nüfusunun bu verilerden daha çoğunlukta olduğu görülmektedir. Yaşlı nüfusun ise diğer parametrelere oranla daha az sayıda olduğu gözlenmektedir. 0-4'ten 10-14 arasındaki çocuk nüfusu, toplam nüfus içinde büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Buna Türkiye'de doğan ve ülkesini hiç görmeyen nüfusta dâhil edilmiştir. Günümüzde ülkemiz sokaklarında trafik ışıklarında bir şeyler satmaya çalışan, caddelerde dilenen, kaldırımlarda annelerinin kucağında uyuklayan, merdiven altı işyerlerinde karnı tokluğuna çalışan çocuk manzaraları Türkiye'de artık kanıksanacak bir durum haline gelmiştir. Bu nazardan, Suriye ve mülteciler sorununun devletçe gereken tedbirler alınmazsa

ülkemizde istihdam ve ekonomik sorunlara yol açacağı, dolayısıyla toplumsal ve siyasal problemlerin de beraberinde geleceği söylenebilir. Korkulan; yeterli entegrasyon çabalarının verilememesi durumunda etnik ve dilsel bir sosyal çatışma riskinin tezahür edebileceğidir.

Tablo 6: Biyometrik Veriler Bazında Kayıt Altına Alınan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.456.395	1.279.637	2.736.032
0-4	192.635	179.631	372.266
5-9	197.945	187.018	384.963
10-14	150.494	137.630	288.124
15-18	131.359	110.657	242.016
19-24	218.833	173.667	392.500
25-29	147.068	114.634	261.702
30-34	120.079	96.017	216.096
35-39	86.069	73.454	159.523
40-44	59.292	55.961	115.253
45-49	47.908	44.046	91.954
50-54	37.313	36.042	73.355
55-59	25.202	25.285	50.487
60-64	17.491	17.976	35.467
65-69	11.298	11.675	22.973
70-74	6.146	7.093	13.239
75-79	3.763	4.496	8.259
80-84	1.987	2.531	4.518
85-89	1.075	1.239	2.314
90+	438	585	1.023

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016)

3. Suriye Göçünün Etkileri

“Herhangi bir toplumun yapısında olup biten değişimin doğal sonucu” olarak ortaya çıkan göç (Abadan-Unat, 1977: 123), iç ya da dış göç şeklinde oluşsun, ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel birçok etkisi olma ve sonuca yol açmaktadır. Suriye göçü özelinde bu çalışmada göçün toplumsal ve ekonomik etkilerine yer verilecek ve bu etkiler, ilgili datalarla desteklenecektir.

3.1. Toplumsal Etkileri

Arap Baharı olayları bölgede birçok trajedi ve soruna neden olmakla birlikte, hayatımızı hemen hemen her alanda etkileyen göç ve göçmen sorunlarını beraberinde getirmiştir. Ülkemizde yaşanan Suriye göçünün toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel birçok etkisi olmakla birlikte göç etkisinin en çok ve yoğun yaşandığı alan toplumsal yapı olmuştur. Çok küçük bir örnek verilirse; ülkemize gelen Suriyelilerin giyim tarzı daha çok batılı siteden izler taşımakta ve modern tarza daha uygun düşmektedir. Bu durum haliyle geleneksel Türk toplum yapısının Suriyeliler eliyle daha çok modernleştirilmesini ve acaba “yeni bir nesil mi doğuyor” sorusunu beraberinde getirecektir. Zira Suriye popülasyonu artık gelenekselliklerini çok geride bırakmışlardır. Suriyelilerin Türkiye’ye yönelik algısında belki ülkelerinde izlemiş oldukları ‘Behlül’ tarzı Türk ve Müslüman geleneklerini ve kültürünü taşımayan ve hiçe sayan dizilerin etkisi olabilir, ama ülkemizde yaşayan herkes “Behlül” hayatı

yaşamamaktadır ve aslında toplum yapımız böylesine ahlak-dışı TV serilerinin yayınına da çok uygun değildir.

Bu noktada Suriye göçünün Müslüman Türk toplum yapısına uygun bir şekilde entegre edilememesi, toplumsal şiddet, ahlaki bozulma, dejenerasyon, şiddet ve terör eğilimli örgütsel yapıların artması ve daha önemlisi, Suriyeli göçmenlerin ülkemizde yaşayan insanlara yönelik bir “intikam” davranışına girmelerine –kuvvetle muhtemel– yol açacaktır. Bu ise ülkemiz vatandaşları ile Suriyeliler arasında bir çatışmaya dönüşeceğinden aramızdaki bin yıllık bağ kopmuş olacaktır. Fakat çok önemle altının çizilmesi gerekli bir nokta; Suriyeli göçmenler arasında da siyasi, etnik, mezhepsel ve kültürel sorunların yaşandığıdır. Ülkemiz içindeki bir toplumsal çatışmadan kaçınmak için Suriyeliler-Suriyeliler; Türkiye halkı ile Suriyeliler arasında güçlü ve istikrarlı bir entegrasyon zorunludur. Bu bölümde, Suriye göç krizinin yol açtığı etkiler ele alınmıştır.

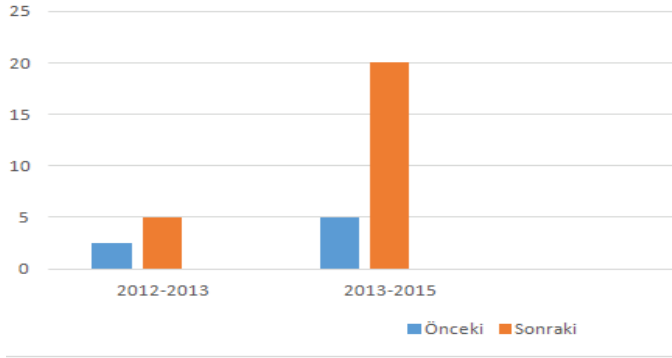
Türkiye’deki Suriyelilere ilişkin olarak yapılan saha araştırmalarında bölgede Suriyelilere yönelik olumsuz tepkinin en önemli nedenlerinin başında Suriyeliler ile yerel halk arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunların (Oytun ve Gündoğar, 2015: 16) başta geldiği görülmektedir. Bu durum toplumsal etki boyutunda kabul ve uyum sürecinin zayıf yönlerini oluşturmaktadır.

Tablo 7: 2013 Küresel Barış Endeksinde Türkiye’nin Sosyo-Ekonomik Durumu

121	South Africa	2.292	132	Guinea-Bissau	2.431	143	South Sudan	2.576	153	Central African Republic	3.031
122	Mauritania	2.326	133	Mexico	2.434	144	Burundi	2.593	154	North Korea	3.044
123	Honduras	2.332	134	Turkey	2.437	145	Libya	2.604	155	Russia	3.060
124	Uzbekistan	2.333	135	Rwanda	2.444	146	Ethiopia	2.630	156	Congo, Dem. Rep.	3.085
125	Mali	2.346	136	Kenya	2.466	147	Colombia	2.634	157	Pakistan	3.106
126	Azerbaijan	2.350	137	Iran	2.473	148	Nigeria	2.693	158	Sudan	3.242
127	Niger	2.362	138	Chad	2.493	149	Zimbabwe	2.696	159	Iraq	3.245
128	Venezuela	2.370	139	Georgia	2.511	150	Israel	2.730	160	Syria	3.393
129	Philippines	2.374	140	Myanmar	2.528	151	Cote d'Ivoire	2.732	161	Somalia	3.394
130	Thailand	2.378	141	India	2.570	152	Yemen	2.747	162	Afghanistan	3.440
131	Kyrgyz Republic	2.391	142	Lebanon	2.575						

Kaynak: (Şahin ve Düzgün, 2015: 173)

Tablo 7’den de anlaşılacağı gibi dünya sıralamasında 134. sırada olan Türkiye’nin huzur ve istikrar derecesinin İran, Irak, Suriye ve İsrail gibi Ortadoğu ülkelerinden daha yüksek durumda olduğu görülmektedir. Sarı renkle işaretlenen Türkiye bir orta dereceli huzur ülkesiyken, turuncu renkleriyle İsrail ve İran aşağı, Irak ve Suriye ise kırmızı işaretleriyle çok aşağı huzur dereceli kriz bölgeleri olarak görülmektedir. Bu nedenle Ortadoğu’da yapılan göçler çoğu zaman Türkiye eksenli olmaktadır. Farklılıklara çabuk adapte olabilen genç ve çocuk nüfusun varlığı ve bu nüfus akışının –mecburiyetten de olsa– günlük yaşama adapte olma potansiyeli, sosyal uyum sürecinin güçlü yönünü oluşturmaktadır. Bunların dışında özellikle sınır illerinde yerel halk ile aynı etnik köken veya mezhebe sahip Suriyelilerin toplumsal kabulü daha hızlı olmakta; bu durum, bu yönüyle sürecin güçlü yönünü oluşturmaktadır. Suriyelilerin toplumsal boyutta sağladığı fırsatlar ise evliliğin toplumsal kaynaşma araçlarından birisi olması ve göç sonrası oluşan çok kültürlülük olarak görülmektedir.

Tablo 8: Suriyeli Göçmen Sayısındaki Artış Oranları

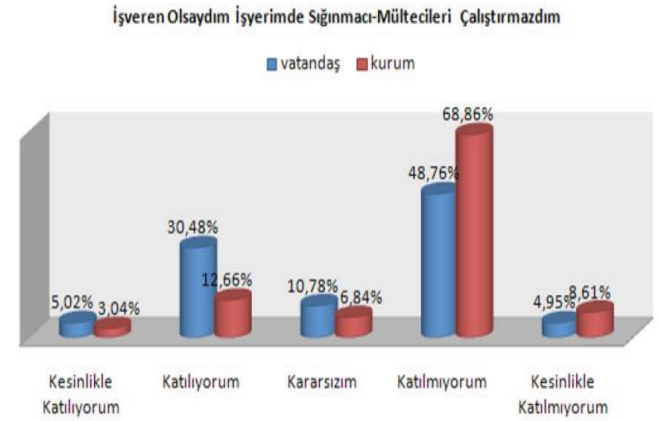
Kaynak: (Şahin ve Düzgün, 2015: 190)

Tablo 8'e göre, çok kısa bir zaman diliminde (2 yıl) Suriyeli göçmen sayısındaki bu denli yükselmenin temel nedeni, Arap Baharıyla 2011'de başlayan buhran ve Suriye'de bulunan hem rejim hem de rejim karşıtı grupların baskıcı ve şiddet içeren tutumlarının artması olmuştur. Kısaca; Türkiye'deki Suriyelilerin toplumsal etkileri boyutunda risk ve tehditlerin fırsatlardan daha fazla olduğu görülmektedir. Risk ve tehditleri ise kendi içinde toplumsal tehdit algıları, bireysel tehdit algıları, kente yönelik tehdit algıları ve Suriyelilere yönelik tehditler olarak sınıflandırmak mümkündür. Suriyeli mültecilerin Türkiye'ye ve yerel halka yönelik etkilerinde ilk olarak ekonomi, sağlık ve sosyo-kültürel gibi alanlarda etkisini görmek mümkündür.

3.2. Ekonomik Etkileri

Suriyelilerin ekonomik alandaki etkilerine genel olarak bakıldığında risk ve fırsatların iç içe geçtiği bir tablo söz konusudur. Suriyelilerin genelde Türkiye ekonomisine özelden yerel ekonomiye belli açılardan katkı sunduğu da söylenebilir. Sığınmacıların ekonomik olarak bütün şehirlerde yol açtığı ekonomik ortak etki, genellikle konut kiralarda artış yaşanmasıdır. Bu durum ev sahipleri açısından fırsatlara yol açarken, kiracılar ve o bölgede kirada oturan yerel halk için sıkıntı doğurmaktadır. Kiraların artması ile bağlantılı olarak sınır illerinde kiralık ev bulmak son derece zorlaşmıştır. Ev sahiplerinin evlerini Suriyelilere vermek istemelerine örnek olarak, eski kiracıların çıkarılarak evlerin Suriyelilere daha yüksek fiyatla kiraya verilmesi sunulabilir. Suriyelilerin ürettiği talebin ev sahipleri tarafından fırsat olarak kullanıldığı görülmektedir.

Sınır illerinde gözlenen bir diğer ekonomik etki; hayat pahalılığı olarak ortaya çıkmaktadır. Talep arttıkça temel gıda maddeleri başta olmak üzere, fiyatlar genel seviyesi yükselme eğilimi göstermektedir. Bu nedenle sınır illerde (Gaziantep, Kilis, Hatay gibi) enflasyon oranı Türkiye ortalamasının üzerinde çıkmaktadır. Ekonomik alanda en fazla dile getirilen bir diğer konu olarak, Suriyelilerin sanayide, tarımda ve küçük çaplı işletmelerde kaçak yollarla ucuz işgücü olarak çalıştırılmasıdır. Bu durum eş zamanlı olarak sınır illerinde işini kaybeden insanların büyük bölümünün, Suriyeliler nedeniyle işini kaybettiğine yönelik bir algı oluşturmaktadır. Bu durum göçmenlerle yerel halk arasında iş fırsatlarının ellerinden alındığı algısı üzerine bir tepkiye neden olmaktadır. Korkulan, bu durumun yukarıda zikredilen toplumsal çatışma riskini artırabileceğidir.

Tablo 9: Sığınmacı Mültecileri Çalıştırma İçerikli Anket Sorusu

Kaynak: (Kavlak, 2011: 44)

Tablo 9'da 1 Şubat 2010 ile 1 Şubat 2011 yılları arasında Ankara, İzmir, Van, Erzurum, Gaziantep, Kayseri ve Kırklareli illerinde kurumlar ve vatandaşlar olmak üzere ayrıştırılmış katılımcılara yönelik yapılan anket çalışmasında, vatandaşların yaklaşık %54'ü, kurumların ise yaklaşık %78'i işyerinde mülteci çalıştırabileceğini ifade etmiştir. Mültecilerin işçi olarak çalıştırılmasında ise Türk vatandaşlarına yardımseverlik ve ekonomik çıkar duygusunun hâkim olması etkilidir. "Katılıyorum" diyenlerin oranı vatandaşlarda %30 dolayında iken, katılmayanların oranı kurumlarda %70 civarında bulunmaktadır.

Resim 1: Çalışma Hayatındaki Mülteci Çocuklar

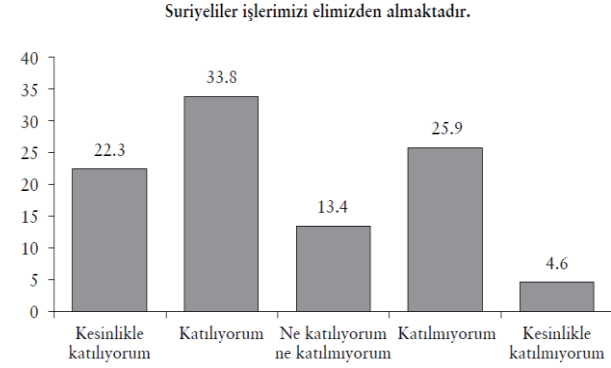
Kaynak: (The New York Times, 29.02.2016)

Çalışan mültecilerin uğrayabileceği iş kazaları durumunda ortaya çıkabilecek sorunlar, yerel halk arasında işlerinin elinden alındığına ilişkin artan tepki ve bu tepkinin neden olacağı sosyal patlama riski, iş dünyasını da derinden kaygılandırmaktadır. Bunun yanında kayıt dışı işçi çalıştıran ve çalıştırmayan firmalar arasında haksız rekabet yaşanması ve işgücü piyasasının uzun vadede bozulması riskinin ortaya çıkması da kaygıya neden olan etmenler arasında bulunmaktadır. Diğer taraftan özellikle Gaziantep ve Kahramanmaraş gibi illerde yeni işgücü girdisine "ciddi ihtiyaç duyulmaktadır.

Göçün olumsuz ekonomik etkisi olarak Suriyelilerin yerel halkın iş fırsatlarını elinden aldığı gözlenirken, olumlu bir etki olarak, tersine, vasıfsız işgücü gerektiren iş kollarındaki açığı kapattığı izlenmiştir. Fakat yerel halkın işten çıkarılarak yerine Suriyelilerin alınması da ayrı bir negatif vakiydir. Dolayısıyla

halkın iş fırsatlarının elinden alındığı konusunun gerçeklik payı olmakla birlikte, konu da bir algı boyutu da göz önüne almak gerekmektedir. Suriyelilerin kaçak çalıştırılmasının neden olduğu en önemli sorunlardan biri olarak düşük ücretlerle çalıştırılmaları ve bunun uzun vadede işgücü piyasalarında olumsuz etki ihdas etmesi beklenmektedir. Pozitif veya negatif etkilerine rağmen, göçe dair her hâlükârda sıkı ekonomik tedbirlerin alınması zaruri görülmektedir.

Tablo 10: Suriyelilerin İş Hayatına Katılımları

Suriyeliler İşlerimizi Elimizden Almaktadır

	Bölge	
	Bölge içi (Adana, Gaziantep, Hatay, Mardin, Şanlıurfa)	Bölge dışı (diğer iller)
Kesinlikle katılıyorum	36,9	19,5
Katılıyorum	32,0	34,1
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	7,9	14,4
Katılmıyorum	17,4	27,5
Kesinlikle katılmıyorum	5,8	4,4
Toplam	100,0	100,0

Kaynak: (Erdoğan, 2014:12)

“Suriyeli sığınmacıların çalışmaları hususundaki görüşünüzü aşağıdaki şıklardan en fazla hangisi karşılamaktadır?” sorusuna gelen cevaplarda halkın yarısına yakın bölümünün (% 47,4) çalışma hakları konusunda net olarak “reddiye” bir tavır içine girdiği gözlenmektedir. Yerel halkın Suriyelilerin “iş ya da süre bazlı” sınırlamalar çerçevesinde çalışmalarına sıcak baktığı görülmektedir. Suriyelilerin her türlü işte her zaman çalışmasına izin verilmesini talep edenlerin oranı sadece %5,4 olarak tespit edilmiştir. Bu konuda sınırındaki bölge illeri ile diğer iller arasındaki ilişki de dikkat çekicidir. Bölge illerinde “çalışma izni verilmemelidir” %44 iken, bu oran şaşırtıcı bir biçimde bölge dışı illerde %48’e çıkmaktadır. Ancak “her türlü işte kısıtlama olmaksızın çalışma” konusunda bölge illerinde %2,1, bölge dışında %6,1 oranında destek izlenmektedir (Erdoğan, 2014: 35).

Suriyelilerin büyük çoğunluğunu kırsal ve alt gelir seviyesindeki kesimler oluştursa da başta Halep’ten olmak üzere yatırımcı ve tüccar kesimin de Türkiye’ye yerleştiği görülmektedir. Bu açıdan Mersin ilimiz öne çıkmaktadır (*Mersin Viranşehir örneği*). Üst gelir grubuna mensup Suriyelilerin eskiden kalma ticari bağlantıları ve limanın sunduğu ticaret imkânı nedeniyle Mersin’i tercih ettiği görülmektedir. Bunun yanında limanın sunduğu ticaret imkânı da zengin Suriyelileri Mersin’e çekmektedir.

Suriyelilerin sağladığı bir pozitif katkı da Ortadoğu ülkeleri ile son derece iyi bağlantılara sahip Halepli tüccarların Türkiye’de ticari faaliyetlerini yürütmesidir. Tüccarlar Türkiye’de üretilen malları sahip oldukları iş bağlantıları

üzerinden Ortadoğu pazarına ulaştırmaktadır. İlave olarak, Suriyelilerin sınır illerindeki yatırım ortamına olumlu katkı yaptığının ve Suriyelilerle birlikte işgücünün artmasının sınır illerindeki yatırımlara katkı sağladığının da altı çizilmelidir.

Resim 2: Küçük İşletme Sahibi Suriyeliler

Kaynak: (Aljazeera, 13.01.2015)

“Halep Lokantası”, “Suriye Güzellik Merkezi”, “Şam Tatlıcısı” gibi örneklerde olduğu gibi, Suriyeli sığınmacılar küçük çapta olsa da ülkemizde üretime katılmaya başlamıştır. Suriyelilerin açtığı dükkânlar, fırınlar ve ayakkabı üretimi yapan işletmeler ekonomimize katkı sunmaktadır. Bu tarz küçük çaplı işletmelerden genelde Suriyelilerin alışveriş yaptığı izlenmektedir ki bu durum, Suriyelilerin kendi alıştıkları tarzda satış yapan işletmeleri tercih ettiklerini göstermektedir. Fakat bu işletmelere ilişkin bir diğer tespit birçoğunun kaçak olmasıdır. Bu durum yerel esnaf arasında haksız rekabet ortamı doğmasından dolayı tepkilere yol açmaktadır. Bu nedenle de sınır illerinde Suriyeli esnaf ile yerel esnaf arasında birçok tartışma yaşanır olmuştur.

Son olarak, makroekonomik dengeler açısından, Suriyelilerin genel bütçe ve işsizlik rakamlarına etkisi olduğu görülmektedir. Türkiye bütçesinden Suriyeliler için harcanan para 4,5 milyar doları bulmuştur. Bunun yanı sıra 2014 Kasım ayı içinde açıklanan rakamlar ile işsizlik oranı 10,1 ile çift haneye ulaşmıştır. Bu yükselişte Suriyelilerin işgücü piyasasına girişinin etkisinin olması ihtimal dâhilindedir. Bütün bu durumlar göz önüne alındığında düşük ücret ile çalışan Suriyelilerin bölgede yaşayan yerel halkla karşı karşıya gelmesi ve yerel halkın Suriyelilere karşı oluşturduğu algı sonucu küçük çapta çatışmalar kaçınılmaz olacaktır (Oytun ve Gündoğar, 2015: 17–19).

4. Göçmen Suriyelilerin Sosyal Sorunları

4.1. Barınma Sorunu

Barınma öncelikli ihtiyaçlardan biridir. Bütün insanlar yaşamlarını idame etmek için bir barınağa/yuvaya/eve ihtiyaç duyar. Mülteciler de yeni bir ülkeye geldiklerinde öncelikle barınacak yer konusunda sıkıntı yaşarlar. Gelen mültecilerin ekonomik durumları ile karşılaşılabilecek barınma sorununun niteliği eşdeğerdedir. Mültecilerin çok az bir kısmı ise ekonomik anlamda sorun yaşamamakta olduğu düşünüldüğünde, bu durum mültecilerin büyük bir kısmının ekonomik nedenlerden ötürü barınma sorunu yaşadığı anlamına gelmektedir. Mülteciler çoğu sefer karşılaştıkları barınma sorunu ile baş edebilmek için bir arada yaşamakta ve/ya düşük ücretli sağlıksız evler tutmak zorunda kalmaktadırlar.

Mültecilerin kaldıkları evler genelde şehirlerin izbe yerlerinde, giriş veya bodrum katı ve oldukça rutubetli, karanlık ve sağlıksız bir görünümündedir. Bu mekânlar, güneş

almayan, küçük loş dairelerdir. Evlerini mülteci ve sığınmacılara kiralayan ev sahipleri ise genellikle üç odalı evlere sahip olup, bir odada kendileri kalmakta ve her bir odayı ve salonu, birer mülteci ailesine kiraya verdikleri görülmektedir. Bu durumda bir evde 3-4 ailenin birlikte kaldıkları gözlenmektedir (Buz, 2004: 143). Mültecilerin kaldıkları evlerin birçoğunda kullanışlı herhangi bir ev eşyası da bulunmamaktadır. Evlerde bulunan rutubet, özellikle çocuklarda solunum yolu hastalıklarına yol açabilmektedir. Bunların dışında sığınmacılar, aile başına alınan ikamet ücretlerini karşılamakta zorlandıklarını ifade etmektedir (Mazlumder, 2005: 68).

4.2. Sağlık Sorunu

Kayıtlı Suriyeli mülteciler, kendilerine verilen kimlik kartları ve bu kartlardaki kimlik numaraları ile sağlık hizmetlerinden yararlanabiliyorlar. Ayrıca % 20'sini de ödeyerek ilaç alabiliyorlar. Sağlık gibi çok önemli bir hizmete erişim son derece kıymetli bir katkıdır. Kilis'te faaliyet gösteren Uluslararası Mavi Hilal Vakfı Başkan Yardımcısı Muzaffer Baca, Suriyeli nüfusun Kilisli halkla eşit orana çıktığı ilde devlet hastanesinde mülteci hastalar ve yaralıların çokluğu nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlarına sağlık hizmetinde aksama ve gecikmeler olduğunu ifade etmektedir.

Diğer yandan, pahalı tedavi gerektiren durumlarda sağlık hizmetlerinin yetersizliği ortaya çıkıyor. Bombalardan dolayı sakatlanan insanları hayata döndürmek için çok pahalı tıbbi müdahaleler gerekebiliyor. Bunu karşılayacak kaynak sıkıntısının varlığı bilinmektedir. En yakınlarını bombardımanlarda kaybedenler için psikolojik destek, travma sonrası programlar, ampute (sakat) kalanlara protez sağlanması gibi yardımlar da eksikliği hissedilen sağlık hizmetleri arasında yer almaktadır (Çorabatır ve Arkadaşları, 2013: 11).

Sağlık konusunda bu denli olayların gözlenmesi, diğer konularda da olduğu gibi yerel halkta Suriyelilere karşı pozitif ayrımcılığın yapıldığı algısının oluşmasına neden olmaktadır. Oluşan bu algı, sonucu yerel halk ile Suriyeliler arasında, yerel halkın Suriyelileri sosyal yönden dışlanmasına zemin hazırlama riski bulunmaktadır.

4.3. Psikososyal Destek Eksikliği Sorunu

Mültecilerin çoğu ülkelerini terk etmek zorunda kalma nedenlerinden, farklı bir kültürle karşılaşmaları ve geldikleri ülkede karşılaştıkları çok çeşitli sorunlar yüzünden çeşitli psikososyal sorunlar yaşamaları olasıdır. Sığınmacıların bu sorunlarla başa çıkmaları ve bu süreci sağlıklı geçirmeleri için psikososyal destek sistemlerine ihtiyaç duyulur. Mültecilere ihtiyaç duydukları psikososyal destek noktasında sorunlar yaşandığı bir vakıadır. Bu nedenle mülteciler sosyal ve kültürel adaptasyon ve sığınma süreçleriyle ilgili sağlıklı bilgi alma konusunda sorunlar yaşamaktadırlar.

Pek çok göçmen ve mülteci başka bir ülkeye geldiklerinde maddi ve manevi destek sistemlerini kaybetmektedirler. Yeni bir destek sistemi geliştirinceye kadar psikolojik ve sosyal stresle tek başlarına baş etmek zorunda kalmaktalar. Çoğu göçmen ve mülteci kendi etnik toplumları içinde/dışında kişisel ilişkiler, gönüllü dernekler, dini örgütler ya da diğer resmi olmayan iletişim ağları ile yeni destek sistemleri geliştirirken, bazı aileler bunu başaramamaktadır. Göçmen ve mülteci aileleri istihdam, ekonomik, sosyal ve psikolojik zorluklar tecrübe etmektedirler. Benzer olmayan bir kültür ve

toplumda yaşamak, pek çok insan için stresli bir durumdur (Buz, 2004: 115).

Özetle; psikososyal rehabilitasyon, karar verme ve kendine yardım için toplum organizasyonu, kaynakların koordinasyonu, toplumla çalışacak sosyal çalışmacıların tanımlanması ve eğitilmesi, mülteciler için önceliklidir (Barnen 2000: Akt: Buz, 2004: 121). Türkiye'de olduğu gibi pek çok ülkede bu konuya gereken önem verilmemekte ve mültecilere yeterli psikososyal destek hizmeti sunulmamaktadır.

4.4. Eğitim Sorunu

Eğitim, çocukların gelişiminde hayati bir öneme sahip olduğu için, evrensel insan hakkı olarak tanınmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesinin 28. maddesi sözleşmeyi imzalayan devletleri bunu sağlamak için yükümlülüklerini yerine getirmeye zorlamaktadır. Topraklarından ayrılmış olmak, çocuğun eğitim hakkını ya da devletin bunu sağlama sorumluluğunu yok etmez. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi madde 22'de sığınma ülkesinin mültecilere eğitim sağlama sorumluluğunu yeniden açıklar (BMMYK, 1994: 109). Hakikat, mülteci çocukların çoğunluğu temel eğitim imkânlarından yoksun bulunmaktadır. Bazı tahminlere göre eğitim alan mülteci çocuk sayısı yüzde 30'dan fazla değildir (BMMYK, 1994: 110). Bu durumda temel eğitimin eksikliği, insan hakları ihlali anlamına gelir ve ömür boyu sürecek bir eksiklik ortaya çıkarır.

Sığındıkları ülkede eğitime devam edebilen sığınmacı çocukların büyük bir çoğunluğu okullarda, maddi imkânsızlık, ayrımcılık, dil ve arkadaş edinememe gibi sorunlar yaşamaktadır. Bu durum sığınmacı çocukların sağlıklı bir eğitim sürecinden geçmelerini ve yeni kültüre adaptasyonlarını engellemektedir. Bunun sonucunda küçük yaşlarda mülteci çocuklarda dışlanma ve ait olamama duygusu hâkim olabilmektedir. Bunun da ötesinde ülkemize gelen mültecilerin çok büyük bir kesimini çocuk yaşta denilen Suriyeliler oluşturmakta ve gün geçtikçe bu çocukların eğitim durumu ve hakları çok ciddi bir konu haline gelmektedir.

5. Sonuç Yerine: Politika Önerileri ve Çözüm Yolları

Yukarıda çerçevesi çizildiği gibi; göç hareketine yol açan savaş, doğal afet, iç karışıklık ve ekonomi gibi nedenler etkili olurken, göçe ve göçün sonuçlarına bağlı olarak hem yerelde hem de uluslararası alanda birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada özellikle Suriye göçünün Türkiye üzerinde yol açtığı en temel etkilerden birisi olarak toplumsal şiddet konusu ele alınmıştır. Bu sorunla mücadele özellikle "TÜRKİYELİLİK" kavramına yeterince vurguda bulunulamadığı ve devletin güvenlik mekanizmaları açısından kurumsal bazı reformlar yapması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Zira ülkemizde yaşayan her fert, ister vatandaş olsun ister göçmen, Türkiyelidir ve Türkiyeli olmanın getirdiği hak, sorumluluk, ödev ve zorunlulukları yerine getirmek mecburiyetindedir. Bu ideal gereksinim çerçevesinde kalarak, bazı somut çözüm önerileri ve tekliflerde bulunulabilir:

- Emniyet Müdürlüğü uhdesinde, Suriyeli göçmenlerin ülkemize entegrasyonu için yeterince **Arapça** bilen personel istihdam edilebilir. Arapça dilini çok iyi bilen, konuşan, yazabilen ve tercüme edebilen güvenlik personeli çalıştırılabilir.
- Emniyet Müdürlüğü çatısı altında Arapça ve diğer göçmenlerin ana dillerinde hizmet sunacak profesyonel bir **Tercüme Ofisi** kurulabilir. Bu ofis, 7/24 esasına göre

çalışmalı ve ilgili güvenlik güçleriyle koordine halinde olmalıdır. Örneğin bir kimlik kontrolü uygulaması ya da suç/şiddet eylemi ile karşılaşması durumunda ilgili güvenlik personeli bu ofisle teknolojinin ve mobil ağların verdiği imkânlardan da yararlanarak anında temasa geçerek gereken tercüme hizmeti alınabilir.

- Emniyet Müdürlüğümüz, **teknolojinin** getirdiği en üst imkânlardan istifade ederek, görüntülü konuşma (ve çeviri hizmeti alma) alt yapısını güçlendirilebilir ve webdeki sosyal ağlar aracılığıyla göçmenleri koordine etmeye çalışabilir.

- Emniyet Müdürlüğü uhdesinde, sadece Türk vatandaşlığına sahip, Arapça ve Türkçe dillerinde yetkin olan, Türkiyelilik şuuruna malik ve vatanperver, göçmen vatandaşlardan oluşacak bir **polis birimi/kuvveti** ihdas edilebilir. Bu güvenlik gücü, ülkemize herhangi bir sebeple gelmiş göçmenlerin sevk ve idaresinde, koordinasyonu ve entegrasyonu konularında hizmet sunabilir. Burada dikkat edilmesi gereken konu; bu polis gücüne katılacak olanlarda tek Türk vatandaşlığının mevcut olması (çifte vatandaşlığa izin verilmemeli), seçilecek kişilerin akademik ve kültürel olarak seçkin ailelerden gelmesi ve aile köklerinin dikkatlice araştırılması ve amirlerinin kesinlikle Türk Emniyet güçlerinden seçilmesi gerekmektedir. Bu kuralın ihmal edilmesi, Ülkemizin diplomatik ve siyasi bazı sorunlar yaşamasına yol açabilir. Böylesi bir güvenlik kolu, Türkler ve Suriyeli polislerden teşkil edilebilir. Bir bakıma **toplum polisi** işlevi yürütecek böyle bir birimin araç-gerek ve donanım bakımından güçlendirilmelidir.

- Aynı şekilde askeri güçler için de böyle bir yapılanma düşünülebilir. TSK çatısı altında da böyle bir yapının kurulması durumunda ortak Emniyet Müdürlüğü ve Milli Savunma Bakanlığı ortaklığında **ORTAK GÖÇ GÜVENLİK KOORDİNASYON MERKEZİ** kurulabilir. Bu merkez, genel müdürlük veya müdürlük seviyesinde olabilir ve başında ise mutlaka büyükelçi ya da konsolos seviyesinde bir diplomat veya bürokrat bulunabilir. Böylesi bir koordinasyon merkezi doğrudan Başbakan'a bağlı olmalıdır. Buna ilave olarak, eğitim, sağlık, kültür ve ticaret gibi alanlardaki kamu kurumlarıyla sıkı ve yoğun işbirliğinde olmalıdır.

- Suriye göçü özelinde, göç konusu bir iç mesele haline dönüşmeden derhal göç güvenliği ile ilgili tedbirler alınabilir. Özellikle Suriye'de kurulması teklif edilen **Tampon Bölge uygulaması** örneğinde olduğu gibi, ülkemiz sınırları içindeki göçmenlere yönelik bir iskân ve yerleştirme planı ve projesi takip edilmelidir. **Göç olgusu**, **"GÜVENLİKLİ GÖÇ"** haline getirilmelidir.

- Acilen **GÖÇ BAKANLIĞI** kurulmalıdır. Böyle bir bakanlığın ihdası, zor zamanlardan geçen Emniyet güçlerimizin işini biraz daha kolaylaştıracak, ülkemize gelen göçmenlere daha iyi şartlarda hizmet verilmiş olacaktır. Günümüzde başta polis kuvveti olmak üzere, güvenlik güçleri eğitim, sağlık, kültür vb. alanlarda da hizmetler sunabilmektedir. Özellikle sosyal yardım hizmetlerinin polis güçlerinden alınarak söz konusu Göç Bakanlığı'nın uhdesindeki memurlar tarafından veya alanında uzman sivil toplum kuruluşları tarafından yapılması önem arz etmektedir. Çok zor görevler icra eden güvenlik güçlerimizin alanları dışında çalıştırılması, görev tanımlarının sınırlarını aşmak anlamına gelecektir.

Kaynaklar

- Abadan Unat, N., (1977), "Dış Göç Akımının Türk Kadınının 'Özgürleşme' Ve 'Sözde Özgürleşme' Sürecine Etkisi", *Amme İdaresi Dergisi*, 10/1, [Http://www.todaie.edu.tr/Resimler/Ekler/71cb41e7a7e9006_Ek.Pdf?Dergi=Amme%20%20Ddaresi%20Dergisi](http://www.todaie.edu.tr/Resimler/Ekler/71cb41e7a7e9006_Ek.Pdf?Dergi=Amme%20%20Ddaresi%20Dergisi), Erişim Tarihi: 12.12.2016.
- Akgün, Birol, (2011), "Yasemin Devrimi Sömürge Sonrası Düzenin Çöküşü Mü?", *Stratejik Düşünce Enstitüsü*, [Www.Sde.Org.Tr/Tr/Kose-Yazilari/719/Yasemin-Devrimi-Somurge-Sonrasi-Duzenin-Cokusu-Mu.AspX](http://www.sde.org.tr/Tr/Kose-Yazilari/719/Yasemin-Devrimi-Somurge-Sonrasi-Duzenin-Cokusu-Mu.AspX), Erişim Tarihi: 12.12.2014.
- Aljazeera, (13.01.2015), "Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri", [Http://www.aljazeera.com.tr/gorus/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri](http://www.aljazeera.com.tr/gorus/suriyeli-siginmacilarin-turkiyeye-etkileri), Erişim Tarihi: 05.09.2016.
- Anadolu Ajansı, (07.03.2016), "Maliye Bakanı Ağbal: Suriyeliler İçin 10 Milyar Dolar Civarında Harcama Yapıldı", [Http://Aa.Com.Tr/Tr/Politika/Maliye-Bakani-Agbal-Suriyeliler-İcin-10-Milyar-Dolar-Civarında-Harcama-Yapildi/533138](http://aa.com.tr/tr/politika/maliye-bakani-agbal-suriyeliler-icin-10-milyar-dolar-civarinda-harcama-yapildi/533138), Erişim Tarihi: 20.10.2016.
- Ash, G., Timothy, (2011), "Tunisia's Revolution Isn't A Product Of Twitter Or Wikileaks. But They Do Help", [Http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/Jan/19/tunisia-revolution-twitter-facebook](http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2011/Jan/19/tunisia-revolution-twitter-facebook), Erişim Tarihi: 04.08.2015.
- Bmmyk, (1994), *Mülteci Çocuklar Koruma Ve Bakım Kılavuzu*, Ankara.
- Buz, Sema, (2004), *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul- Mültecilik*, Ankara: SGDD Yayınları.
- Çağlayan, Handan, Özer, Şemsa (2011), *Ne Değişti? Kürt Kadınlarının Zorunlu Göç Deneyimi*, İstanbul: Ayizi Yayınları
- Çelik, Fatih, (2007). "Türkiye'de İç Göçler: 1980-2000", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 22, Yıl:2007/1.
- Çorabatır Ve Arkadaşları, (2013), "Sivil Toplum Örgütlerinin Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler İçin Yaptıkları Çalışmalar İle İlgili Rapor", Arslan İltica Ve Göç Araştırmaları Merkezi-İgam, Ankara.
- Dedeoğlu, Saniye (2011), *Türkiye'de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır Giyim Sanayisinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği*, Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi, Cilt: 66, Sayı: 1, [Http://Kutuphane.Dogus.Edu.Tr/Mvt/Pdf.Php?Pdf=0011030&Lng=0](http://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php?pdf=0011030&lng=0), Erişim Tarihi: 14.12.2016
- Erder, Sema, İçduygu, Ahmet, Gençkaya, Ömer Faruk, (2014), "Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere", Mirekoç Proje Raporları 1/2014 Tübitak 1001_106k291, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi, [Https://Mirekoc.Ku.Edu.Tr/Sites/Mirekoc.Ku.Edu.Tr/File/s/T%C3%Bcbitak%20raporu.pdf](https://mirekoc.ku.edu.tr/sites/mirekoc.ku.edu.tr/file/s/T%C3%Bcbitak%20raporu.pdf), Erişim Tarihi: 12.12.2016.
- Erdoğan, M. Murat, (2014), "Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul Ve Uyum", Hacettepe Üniversitesi Göç Ve Siyaset Araştırmalar Merkezi, [Http://www.hugo.hacettepe.edu.tr](http://www.hugo.hacettepe.edu.tr), Erişim Tarihi: 11.10.2016.

- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2016), “Düzensiz Göç İstatistikleri”, [Http://Www.Goc.Gov.Tr/İcerik3/Duzensiz-Goc_363_378_4710](http://www.goc.gov.tr/icerik3/Duzensiz-Goc_363_378_4710), Erişim Tarihi: 14.10.2016.
- Haas, Ernst B., (1964), *Beyond The Nation–State: Functionalism And International Organization*. California: Standford University Press.
- [Http://Www.Tdk.Gov.Tr](http://www.tdk.gov.tr) (19.10.2016), “Güncel Türkçe Sözlük”, (Göç), [Http://Www.Tdk.Gov.Tr/İndex.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=Tdk.Gts.58072aa67161b7.43234898](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=tdk.gts.58072aa67161b7.43234898), Erişim Tarihi: 19.10.2016.
- Kandemir, Orhan, (2011), “Lewis Modeli Ve Gelişmekte Olan Ülkeler: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 23.
- Karacasulu, Nilüfer, (2007). “Avrupa Entegrasyon Kuramları Ve Sosyal İnşacı Yaklaşım”, *Uluslararası Hukuk Ve Politika Dergisi*, 3 (9).
- Kavlak, İbrahim Vurgun, (2011), “Askıdaki Yaşamlar & Algıdaki Yaşamlar Projesi Araştırma Raporu”, Sığınmacılar Ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Ankara: Atik Matbaacılık, [Http://Www.Madde14.Org/İmages/E/E9/Sgddalgirapor.Pdf](http://www.madde14.org/images/E/E9/Sgddalgirapor.Pdf), Erişim Tarihi: 13.10.2016.
- Koçak, Yüksel, Elvan Terzi, (2012). “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri”, *Kafkas Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 3.
- Köse, Talha, (2006), “Toplumsal Şiddetin Boyutları”, *Anlayış Dergisi*, Sayı: 36, [Http://Www.Anlayis.Net/Makalegoster.aspx?Makaleid=4967](http://www.anlayis.net/makalegoster.aspx?makaleid=4967), Erişim Tarihi: 19.10.2016.
- Mazlumder, (2005), *Türkiye’deki Geçici Sığınmacı Kadın Ve Çocukların Psikososyal Durumlarının Tespiti Ve Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi İçin Çözüm Önerileri*, Ankara.
- Orsam, (2011), “Tunus, Halk Devrimi Ve Türkiye Deneyimi”, Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (Orsam), Rapor No: 29, [Www.Orsam.Org.Tr/Tr/Truploads/Yazilar/Dosyalar/2011216_Orsam.Tunisia29.Pdf](http://www.orsam.org.tr/tr/truploads/Yazilar/Dosyalar/2011216_Orsam.Tunisia29.Pdf), Erişim Tarihi: 04.04.2015.
- Oytun, Orhan, Gündoğar, S. Senyücel, (2015), “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu”, Orsam-Tesev, Rapor No: 195, Ankara.
- Özdemir, Murat (2008), “Türkiye’de İçgöç Olgusu, Nedenleri Ve Çorlu Örneği”, Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. [Http://193.255.140.18/Tez/0069681/Metin.Pdf](http://193.255.140.18/tez/0069681/Metin.Pdf), Erişim Tarihi: 19.10.2016.
- Özer, İnan (2004), *Kentleşme, Kentleşme Ve Kentsel Değişme*, Bursa: Ekim Kitabevi.
- Prinççi, Ferhat, (2016), “Suriye Krizinin Komşu Ülkelere Etkileri”, [Http://Aa.Com.Tr/Tr/Analiz-Haber/Suriye-Krizinin-Komsu-Ulkelere-Etkileri/564957](http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/suriye-krizinin-komsu-ulkelere-etkileri/564957), Erişim Tarihi: 18.10.2016
- Sağlam, Serdar (2006), “Türkiye’de İç Göç Olgusu Ve Kentleşme,” *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:5.
- Sayın, Yusuf (2015), “Ortadoğu’da Türkiye Ve İran’ın İşbirliği İmkanları”, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sayın, Yusuf (2016), “Arap Baharı Süreci Ve Sömürgelerin Çözülmesi”, *Kmü Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (30): 65–70.
- Şahin, İsmail, Düzgün, Oğuz (2015), “Türkiye’ye Gerçekleştirilen Ortadoğu Kaynaklı Zorunlu Göçlerin Sosyo-Ekonomik Etkileri: 1979–2014 Arası”, *Tesam Akademi Dergisi*, Temmuz - July 2015. 2 (2). 167–195.
- Şahin, Okan (2016), “Suriyeli Mültecilerin Dağılımı Ve Rakamlar”, *Stratejik Ortak*, [Http://Www.Stratejikortak.Com/2016/04/Suriyeli-Multecilerin-Sayisi.Html](http://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html), Erişim Tarihi: 14.10.2016.
- Taşçı, Mehmet, Erçakar, Mehmet (2016), “Prebisch-Singer Tezinin Dış Ticaret Hadleri Aracılığıyla Türkiye İçin Test Edilmesi”, *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt:14, Sayı: 2, Doi: [Http://Dx.Doi.Org/10.11611/Jmer879](http://dx.doi.org/10.11611/jmer879).
- Tekeli, İlhan (1975), “Göç Teorileri Ve Politikaları Arasındaki İlişkiler”, *Odtü Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, [Http://Jfa.Arch.Metu.Edu.Tr/Archive/0258-5316/1975/Cilt01/Sayi_1/153-176.Pdf](http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/1975/cilt01/sayi_1/153-176.pdf), Erişim Tarihi: 12.12.2016.
- The New York Times (29.02.2016), “E.L.L. Practice + Prompt | The Life Of A Refugee”, [Http://Learning.Blogs.Nytimes.Com/2016/02/29/E-L-L-Practice-Prompt-The-Life-Of-A-Refugee/?_R=0](http://learning.blogs.nytimes.com/2016/02/29/e-l-l-practice-prompt-the-life-of-a-refugee/?_R=0), Erişim Tarihi: 19.10.2016.
- TRT (02.05.2016), “Suriye Krizinin En Büyük Yükünü Türkiye Taşıyor”, [Http://Www.Trthaber.Com/Haber/Dunya/Suriye-Krizinin-En-Buyuk-Yukunu-Turkiye-Tasiyor-248139.Html](http://www.trthaber.com/haber/dunya/suriye-krizinin-en-buyuk-yukunu-turkiye-tasiyor-248139.html), Erişim Tarihi: 20.10.2016.
- Türüt, Filiz (2015), “Suriyeli Göçmenlerin Toplumsal Yapı Üzerindeki Etkileri”, Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- UNHCR Report (2015), *Global Trends Forced Displacement İn 2015*, The UN Refugee Agency.
- UNHCR Report, (2016), “Syrian refugees”, [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=122-Lebanon-29Feb.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=122-Lebanon-29Feb.2016);
- [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=107-Jordan-04April.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=107-Jordan-04April.2016);
- [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=103-Iraq-15March.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=103-Iraq-15March.2016);
- [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=8-Egypt-29Feb.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Country.Php?İd=8-Egypt-29Feb.2016);
- [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Asylum.Php-Europe-Jan.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Asylum.Php-Europe-Jan.2016);
- [Http://Data.Unhcr.Org/Syrianrefugees/Regional.Php-TotalRefugees-16March.2016](http://data.unhcr.org/Syrianrefugees/Regional.Php-TotalRefugees-16March.2016), Erişim Tarihi:10.10.2016.